

СОЛОМАХІНА ОЛЕНА МИКОЛАЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
старший викладач кафедри цивільного процесу

ОКРЕМІ ФАКТИ З ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ТА СТАНОВЛЕННЯ ВИКОНАВЧОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Дослідження питань, пов'язаних із виникненням, розвитком, особливостями становлення окремих галузей права, пов'язаних із вивченням сутності та їх специфіки. Зокрема вивчення сучасного виконавчого провадження, аналізу та порівняння різних етапів: в розвитку цієї діяльності становить основу для подальшого поліпшення, систематизації та реформування виконавчого провадження.

Різні форми захисту і поновлення порушених прав склалися ще задовго до становлення державності у різних народів. Кожен, хто вважав, що його права неправомірно порушені, розправлявся із кривдником самостійними силами і силами своєї сім'ї (само розправа).

З розвитком суспільства змінювалися і форма боротьби з порушеними правами. Перехід від особистої само розправи до державного суду відбувалося поступово. Так в Законах Хамурапі, царя Вавилону є явні вказівки на існування суддів, порядку проведення судових справ, вказівка на обов'язковість винесених (ухвалених) судом рішень.

Закони Ману складені в Давній Індії (приблизно II століття до нашої ери – II століття нашої ери) крім правових норм містили релігійні і моральні приписи.

Найдавніше джерело римського права «Закони XII таблиць» вказує на ряд примусових заходів відносно боржників, для реалізації кредитором своїх законних прав.

Також існував порядок добровільного виконання (таблиця III п. 3), а в випадку невиконання – наложення колодок або оков не менше, а то й вагою більше 15 фунтів.

Таблиця III п. 4 вказує на можливість перебування боржника в ув'язненні до 60 днів, а також п. 5 передбачав можливість передання його смертній карі або продажу в рабство [1, с. 46].

Проте в римському праві збереглися деякі сліди первісної епохи само розправи. Самозахист як самоправне відображення насильств, загрозливого порушення права було дозволеним.

При порушенні права забороняється застосовувати силу для його відновлення, іншими словами, самоуправство відновлювати порушене право заборонялося (самопоміччя допускалася за рідкісними винятками, наприклад, якщо невжиття негайно необхідних заходів могло повести до значних втрат; або боржник намагався втекти від кредитора, кредитор дозволалося його наздогнати і силою змусити сплатити борг).

За недозволене самоуправство застосовувалися несприятливі наслідки: по декрету Марка Аврелія кредитор, який захопив речі борж-

ника для задоволення свого права вимоги, повинен ці речі повернути; разом з тим він втрачає своє право вимоги.

Іншим законом (кінця IV ст. н.е.) встановлено, що особа, насильно захопила свою річ у фактичного власника, позбавляється права власності на цю річ і має її повернути того, у кого вона перебувала у володінні, а якщо з'ясується, що в дійсності загарбник і не мав на дану річ права власності, він повинен був не тільки повернути річ, але і сплатити її вартість особі, у якого річ була захоплена.

За винятком зазначених надзвичайних випадків самозахисту, захист прав від порушень передається спеціальним (судовим) органом держави.

Відповідно до відмінності публічного і приватного права розрізнялися *iudicia publica* (суд у справах, безпосередньо порушує інтереси держави) і *iudicia private* (цивільні суди у справах про приватних справах громадян).

Цивільний процес республіканського Рима називався легісакційним (*per legis actiones*), потім сформувався Формулярний процес (*per formulas*)

В Виконання судового рішення могло відбуватися добровільно чи примусово міг арештувати боржника, звернути стягнення на його майно, продавати майно з публічних торгів.

В кінці III ст. н.е. формулярний процес був витіснений екстраординарним (*extra ordinem*).

Судові функції здійснюються адміністративними органами – *praefectus urbi* (начальником міської поліції), в провінціях – правителем провінції, а з менш важливих справ – муніципальними магістратами. Проте нерідко імператори приймали судові справи і до свого особистого розгляду.

Розгляд справ втратило публічний характер і відбувалося в присутності лиш сторін і особливо почесних осіб, які мали право присуствоувати при цьому. Якщо позивач не був до слухання справи, вона припинялася; при неявці відповідача справа розглядалася заочно.

У екстраординарному процесі було допущено апеляційне оскарження винесеного рішення в наступну, вищу інстанцію. Таким чином, на рішення *praefectus urbi* можна було подавати скарги імператору, на рішення правителя провінції – *praefectus praetorio* (начальнику імператорської гвардії), а на його рішення – імператору.

Апеляція мала бути подана магістру або судді в усній формі (відразу ж після винесення ними рішення) або в письмовій (у найближчі дні). Магістрат чи суддя, винісши рішення. Не завжди давав хід апеляції, що часто змушувало самому вирішувати спірні питання. У випадку позитивного висновку магістрат, який виніс рішення, видавав відповідачеві документ із викладенням справи для апеляційного суду, куди той повинен був із ним звернутися. Подання апеляції відкладало набрання чинності рішенням. Рішення, внесені у вищій судовій інстанції, набувало чинності негайно [2, с. 382-385].

Судове рішення в екстраординарному процесі підлягало виконанню органами державної влади на прохання позивача. У разі прису-

дження відповідача до видачі певної речі вона відбиралася примусово (manu militari), якщо протягом двох місяців відповідач не передавав її добровільно.

Якщо присуджувалася грошова сума, судові виконавці відбирали у відповідача відповідну суму або яку-небудь річ, яку продавали для задоволення претензії позивача. Звернення стягнення на все майно боржника мало місце лише в тому випадку, якщо заявлені претензії кількома кредиторами неспроможного боржника, причому він не передає добровільного майна для їх задоволення.

Список використаної літератури:

1. Хрестоматия по истории государства и права зарубежных стран / Под. Ред. З.М. Черниловский – М: Юрид. лит., 1984. – 472 с., стр. 46.
2. Римське приватне право : підруч. Для студ. вищ. навч. закл. / Є.М. Орач, Б.Й. Тищик. – К. : Ін Юре, 2012. – 392 с. – Бібліогр.: с. 382-385.

Ключові слова: виконавче провадження, легісакційний процес, формулярний процес, екстраординарний процес.

Ключевые слова: исполнительное производство, легисакционный процесс, формулярный процесс, экстраординарный процесс.

Key words: executive process, legalization process, formular process, extraordinary process.

ПАВЛОВА ЮЛІЯ СЕРГІЇВНА

Національний університет «Одеська юридична академія»,
асистент кафедри цивільного процесу

НОТАРІАЛЬНЕ ПОСВІДЧЕННЯ ЯК КРИТЕРІЙ ДОПУСТИМОСТІ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ

Проблема практичного використання електронних документів обумовлена притаманними їм властивостями – вразливість електронного доказу, що полягає у можливості змінювати зміст електронної інформації, її «мобільність» між технічними носіями інформації, відсутність класичних реквізитів письмових документів, які б забезпечували можливість аутентифікації змісту електронного документа та ідентифікації його автора тощо.

До прийняття закону України № 2147-VIII від 03 жовтня 2017 р. учасники судового процесу використовували різноманітні способи збирання та фіксації електронних документів – від роздрукування електронних доказів на паперових носіях до проведення комп'ютерно-технічних експертиз. Однак такі способи знаходили свою критичну оцінку через неможливість безпосереднього дослідження судом електронних доку-